

Znani i mniej znani potomkowie Tomasza. Z tajemnic genealogii hrabiów Ostrowskich (cz. 1)

Tomasz hr. Ostrowski, ziemianin, polityk i finansista, uczestnik Sejmu Czteroletniego, prezes Senatu Księstwa Warszawskiego i współtwórca konstytucji Królestwa Polskiego, założyciel Kuźnic Tomaszowskich to postać leżąca u początków Tomaszowa Mazowieckiego. Jego bezpośredni potomkowie byli właścicielami dóbr tomaszowskich; syn Antoni dla swej ukochanej żony polecił wybudować pałac, w którym od siedemdziesięciu lat mieści się nasze Muzeum. Ale czy wiemy, że także wielu innych potomków Tomasza trwale wpisało się w historię Polski? Ich liczba, noszących różne nazwiska, jest imponująca. Byli wśród nich ziemianie, wojskowi i duchowni – w tym święta i błogosławiona Kościoła katolickiego.

Tomasz Ostrowski z pierwszego małżeństwa z Józefą Godlewską herbu Gozdawa (1725-1780) miał córkę Julię (1766-1802). 30 maja 1785 r. w warszawskim kościele św. Krzyża poślubiła ona brata drugiej żony swego ojca Tomasza – Antoniego Bartłomieja Halka-Ledóchowskiego herbu Szaława (1755-1835) [il. 1]. To barwna postać – dworzanin Stanisława Augusta Poniatowskiego, poseł na Sejm Czteroletni, członek Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej, właściciel dóbr na Wołyniu, Sandomierszczyźnie i Mazowszu. W 1800 r. otrzymał austriacki tytuł hrabiowski. W 1816 r. wysadził w powietrze zamek w Ossolinie, pragnąc w ten sposób dostać się do rzekomo zakopanych pod nim skarbów. Wreszcie (jako wdowiec) przekazał dobra synom, a sam wybrał stan duchowny, wstępując do zgromadzenia księży misjonarzy.

Julia i Antoni hr. Halka-Ledóchowscy mieli sześcioro dzieci: Józefa Zachariasza (1786-1859), Apolonię (1787-1873), Ignacego Hilarego (1789-1870), Tadeusza (1790-1856), Izabelę Różę Mariannę (1792-1864) i Tymoteusza (1797-1846). Na szczególną uwagę zasługują dwaj synowie (wnukowie Tomasza Ostrowskiego).

Józef Zachariasz hr. Halka-Ledóchowski [il. 2] był marszałkiem sejmikowym powiatu staszowskiego, w czasie powstania listopadowego otrzymał krzyż kawalerski Orderu Virtuti Militari, a pod koniec życia działał w Towarzystwie Rolniczym (pod tą skromną nazwą kryła się pierwsza organizacja pozarządowa w Królestwie Polskim, niekontrolowana przez władze carskie i dążąca do unowocześnienia polskiego rolnictwa). Zmarł w Wiedniu. Z małżeństwa z Marią Rozalią Zakrzewską herbu Jastrzębiec (1799-1863) miał pięcioro dzieci. Był wśród nich Mieczysław Jan hr. Halka-Ledóchowski (1822-1902) [il. 3]. Podczas studiów w Rzymie przyjął święcenia kapłańskie, następnie pracował w dyplomacji watykańskiej w Europie i Ameryce Południowej. W 1866 r. został arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim, z czym łączył się tytuł prymasa Polski. Początkowo był lojalny wobec władz pruskich, jednak popadł z nimi w konflikt w okresie Kulturkampf, nie zgadzając się m.in. na zniesienie języka polskiego w nauce religii. Został nawet uwięziony w Ostrowie Wielkopolskim. W 1875 r. otrzymał kapelusz kardynalski i w 1878 r. jako jedyny polski kardynał w XIX w. wziął udział w konklawe. W 1886 r. zmuszony został zrzec się wielkopolskich arcybiskupstw. Pozostał w Watykanie (pełniąc różnorodne stanowiska, w tym prefekta Kongregacji Rozkrzewiania Wiary od 1892 r.), gdzie zmarł. W 1927 r. jego zwłoki sprowadzono do katedry poznańskiej. Dwa lata wcześniej w Ostrowie Wielkopolskim wzniesiono pomnik tego prawnuka Tomasza Ostrowskiego (obecnie znajduje się tam pomnik odsłonięty w 1984 r., gdyż pierwotny zniszczyli hitlerowscy okupanci).

Ignacy Hilary hr. Halka-Ledóchowski [il. 4] walczył w wojnach napoleońskich i powstaniu listopadowym. Był komendantem warszawskiego Arsenалу – to on właśnie w nocy 29/30 listopada 1830 r. otworzył Arsenał umożliwiając ludowi warszawskiemu zdobycie broni. Następnie był komendantem twierdzy Modlin. Dwukrotnie odmówił rosyjskim propozycjom poddania twierdzy. Ten dzielny dowódca, od 1813 r. inwalida bez nogi, skapitulował dopiero 9 października 1831 r. Otrzymał stopień generała brygady i Order Virtuti Militari. Ten dawny wolnomularz (członek loży

"Wolność Odzyskana") ostatnie lata życia spędził jako rezydent w klasztorze dominikanów w Klimontowie i w tamtejszym kościele został pochowany. Miał czworo dzieci z małżeństwa z Ludwiką Joanną Gorską herbu Nałęcz (1797-1833). W historii zapisało się kilkoro jego wnucząt (dzieci jego żyjącego w latach 1823-1885 syna, rotmistrza huzarów i szambelana cesarskiego Antoniego Augusta z drugiego małżeństwa z Józefą Salis-Zizers). Maria Teresa Ledóchowska (1863-1922) [il. 5] założyła Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Piotra Klawera (klawerianki, SSPC). Udzielała pomocy misjom, prowadziła intensywną pracę publicystyczną i odczytową. Angażowała się w walkę z niewolnictwem. Zmarła w Rzymie. 19 października 1975 r. Paweł VI ogłosił ją błogosławioną Kościoła rzymskokatolickiego. Drogę zakonną wybrała też jej siostra Julia Maria, znana bardziej pod imieniem Urszula (1865-1939) [il. 6]. W wieku 21 lat wstąpiła do krakowskiego klasztoru urszulanek. Od 1907 r. Przebywała w Petersburgu (gdzie kierowała internatem przy polskim gimnazjum), w czasie I wojny światowej w Skandynawii (współpracując z założonym przez Henryka Sienkiewicza Komitetem Pomocy Ofiarom Wojny), a od 1920 r. ponownie w Polsce (w Pniewach koło Poznania), gdzie za zgodą Benedykta XV założyła Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego, kontynuujące tradycje pracy wychowawczej i nauczycielskiej, szukające jednocześnie nowych form ewangelizacji, szczególnie wśród uboższej ludności. Zgromadzenie pod jej kierunkiem szybko się rozwijało, działało w Polsce, we Włoszech i Francji. Władze II Rzeczypospolitej odznaczyły ją Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1927), Krzyżem Niepodległości (1930) i Złotym Krzyżem Zasługi (1937). Zmarła w Rzymie w opinii świętości. Jan Paweł II 20 czerwca 1983 r. ogłosił ją błogosławioną, a 18 maja 2003 r. świętą. Tak więc chwały ołtarzy dostąpiły dwie praprawnuczki Tomasza Ostrowskiego. Religijne i patriotyczne tradycje były żywe w tym pokoleniu. Jeden z braci Marii i Julii, Włodzimierz Dionizy hr. Halka-Ledóchowski (1866-1942) [il. 7], w dzieciństwie paż i dworzanin cesarzowej Austrii Elżbiety Bawarskiej (znanej jako Sissi) wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. Był przełożonym krakowskich jezuitów, prowincjałem prowincji galicyjskiej i wreszcie od 1915 r. dwudziestym szóstym generałem zakonu, który za jego rządów przeżywał okres dynamicznego rozwoju. Zmarł w Rzymie i tam (w mauzoleum na zabytkowym cmentarzu Campo Verano) został pochowany. Karierę wojskową z kolei wybrał ich młodszy brat Ignacy Kazimierz Maria hr. Halka-Ledóchowski (1871-1945) [il. 8]. Służył w armii austro-węgierskiej (w jej szeregach walczył w I wojnie światowej), a od listopada 1918 r. w odrodzonym Wojsku Polskim. Za frontowe zasługi podczas wojny polsko-bolszewickiej otrzymał Krzyż Srebrny Orderu Virtuti Militari (jako kolejny potomek Tomasza Ostrowskiego). W 1924 r. został generałem dywizji, w latach 1926-1927 dowodził Okręgiem Korpusu Nr IV w Łodzi, następnie przeniesiony został w stan spoczynku. W czasie II wojny działał w Armii Krajowej, prowadził tajne szkolenie wojskowe dla partyzantów. Aresztowany przez Niemców trafił do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, a następnie Mittelbau-Dora, gdzie zmarł jako więzień nr 113195 krótko przed końcem wojny, 9 marca 1945 r.

Tylko od jednej córki Tomasza Ostrowskiego – Julii – pochodziło na przełomie XIX i XX wieku kilkudziesięciu potomków. Nie wszyscy stale zamieszkiwali na obszarze dzisiejszej Polski, wskutek zawartych małżeństw osiedlając się zwłaszcza w imperium Habsburgów (zarówno na terytorium właściwej Austrii, jak i Czech). Kilkoro z nich doczekało się haseł w Polskim Słowniku Biograficznym i encyklopediach. Wśród księży i zakonnic znaleźli się przełożeni zgromadzeń zakonnych, a trzech generałowie otrzymali najwyższe polskie odznaczenie wojskowe – Order Virtuti Militari.

dr Daniel Warzocha

Powiązania genealogiczne ustalono w oparciu o serwis dr. M. J. Minakowskiego *Genealogia potomków Sejmu Wielkiego* (www.sejm-wielki.pl), szczegóły biograficzne w oparciu o hasła w Polskim Słowniku Biograficznym i encyklopediach internetowych.

Ilustracje:

- 1) Antoni Bartłomiej hr. Halka-Ledóchowski (1755-1835), zięć Tomasza Ostrowskiego (Wikimedia Commons)
- 2) Józef Zachariasz hr. Halka-Ledóchowski (1786-1859), wnuk Tomasza Ostrowskiego (polona.pl)
- 3) Ignacy Hilary hr. Halka-Ledóchowski (1789-1870), wnuk Tomasza Ostrowskiego (polona.pl)
- 4) Kardynał Mieczysław hr. Halka-Ledóchowski (1822-1902), prawnuk Tomasza Ostrowskiego (www.ipsb.nina.gov.pl)
- 5) Bł. Maria Teresa hr. Halka-Ledóchowska (1863-1922), praprawnuczka Tomasza Ostrowskiego (pl.wikipedia.org)
- 6) Św. Urszula (Julia Maria) hr. Halka-Ledóchowska (1865-1939), praprawnuczka Tomasza Ostrowskiego (www.polskipetersburg.pl)
- 7) Włodzimierz Dionizy hr. Halka-Ledóchowski (1866-1942), praprawnuk Tomasza Ostrowskiego (pl.wikipedia.org)
- 8) Ignacy Kazimierz Maria hr. Halka-Ledóchowski (1871-1945), praprawnuk Tomasza Ostrowskiego (www.ledochowski.eu)

1

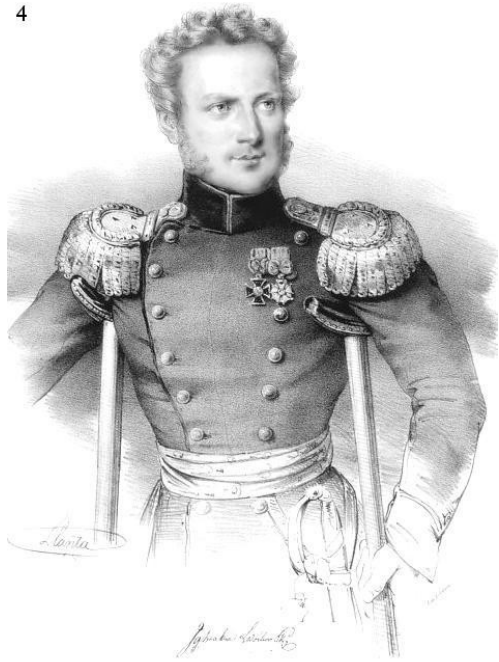

2

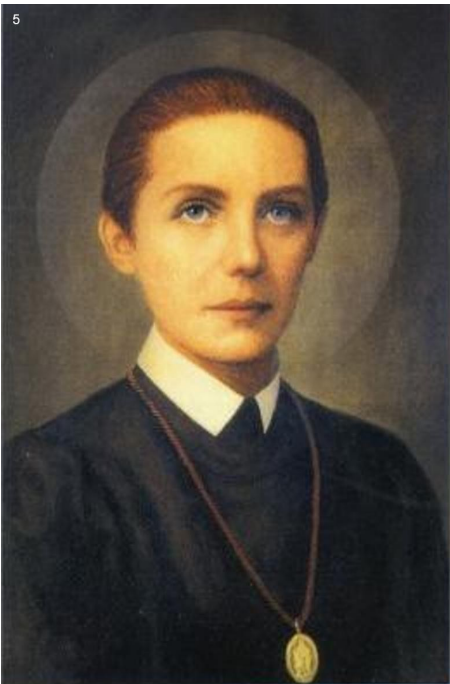
4

3

4

5

6

5

7

8